

telor, însă trebuia să ia parte la această acțiune lipsită de glorie. » Mai departe Żeromski precizează: « Războiul dintre Polonia și Rusia Sovietică, al cărui scop era micșorarea teritoriilor pe care se afla puterea muncitorilor și țăranilor, Cezary nu-l dorea. Stătea în cumpănă la gândul că trădează cauza muncitorească. Dar ceea ce a auzit în cafenea îl urmărea ca o adevărată ofensă. Nu voia să rămână un simplu spectator ca domnii aceia. Chiar atunci își spusese că nu va sta să aștepte evenimentele. »¹¹

Aceste rinduri ne dau imaginea unui om căruia nu-i place să stea deoparte așa cum fac domnii de la cafenea, protipendada orașului, ci vrea să intre în viltoria evenimentelor. Dar faptul că intră într-o acțiune al cărui scop este cu totul contrar convingerilor și aspirațiilor lui de pînă acum, își are o altă explicație, care ne determină să nu-l considerăm pe Cezary un renegat.

Un om nu poate să uite dintr-odată tot ceea ce a adunat în suflet cu prețul atîtor renunțări, al dăruirii de sine pentru o cauză măreață. Dacă vina ar purta-o, așa cum susține Ewa Korzeniewska (op. cit. p. 23—24), temperamentul său nestatornic, cum se face că acest element intră în joc și cu atîta vigoare abia acum? Ar fi avut cel mai bun prilej s-o facă în frământările din Rusia. Dece n-a trecut de la început de partea albilor, alături de care l-ar fi împins mai degrabă originea sa socială și educația de pînă atunci? Germanii nestatorniciei s-ar fi putut ivi chiar din perioada aceea, făcînd din Cezary un element nehotărît, dar nu s-a întimplat așa. Baryka a mers pe un drum greu însă drept, pe care au pornit-o oropsiții. Fără a trece cu vederea temperamentul său, care face din Cezary un personaj viu, puternic individualizat, nu trebuie însă, în interpretarea noastră, să-l exagerăm și să întărim oscilația mai mult chiar decît a făcut-o Żeromski de-a lungul romanului.

În cazul de față, motivul pentru care autorul ni-l prezintă pe Cezary purtat de evenimente pornește de la următoarea situație: Stefan Żeromski dorește cu sinceritate îndreptarea situației grele în care se afla poporul polon dar, ca reprezentant al clasei sale, rămîne în parte subjugat concepțiilor și formației sale intelectuale burgheze. Acest lucru reiese clar din simpla comparație a felului în care istoria prezintă evenimentele din perioada respectivă și felul în care sînt interpretate de Żeromski. Iată ce spune istoria: « Existența Rusiei Sovietice nu dădea pace burgheziei imperialiste din întreaga lume... Imperialiștii au hotărît s-o mai lovească odată. De data aceasta rolul principal l-au rezervat Poloniei. În primăvara anului 1920 guvernul Poloniei burgheze a primit din partea statelor imperialiste și în special din Statele Unite ajutor armat și economic. ... Luată prin surprindere, Armata Roșie a început contraofensiva... Respingînd armatele lui Piłsudski din Bielorusia și Ucraina, înainta cu repeziciune spre Varșovia... Imperialiștii apuseni se grăbeau să dea ajutor, înfricoșați de stihia revoluției victorioase din Polonia. I-a ajutat tactica trădătoare a lui Troțki și a adepților acestuia din comandamentul Armatei Roșii. În august, Armata Roșie a fost silită să se retragă. »¹² Cit despre atitudinea poporului și a forțelor progresiste față de intervenția împotriva Uniunii Sovietice, istoria ne relatează: « Masele populare nu doreau acest război. Proletariatul polon îl infiera cu hotărîre. Partidul Comunist Polon dezvăluia caracterul acaparator și intervenționist al războiului » (*Ibidem*, p. 267). Însă Żeromski în romanul său spune: « Mergeau toți, toți, toți ca la bal sau ca la o excursie în afara orașului » (*Przedwiośnie*, p. 117).

Pentru a sublinia și mai mult — potrivit concepției personale a lui Żeromski — caracterul de masă al acestei intervenții împotriva tinărului stat sovietic romancierul ni-l prezintă dintr-odată pe Cezary, bolșevicul, dornic de a lua parte la ea. Din acest punct de vedere, numai din acesta, se poate spune că personajul este într-adevăr nerealizat. Limitei din concepția politică

¹¹ *Ibidem*, p. 115—117.

¹² G. Missalowa — J. Schoenbrenner, *Historia Polski*, PZWS, Varșovia, 1952, p. 267—268.